

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE

ZAKRES PODSTAWOWY klasa 4

Temat (rozumiany jako lekcja)	Wymagania na ocenę dopuszczającą Uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną Uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę celującą Uczeń opanował wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:
I. Człowiek i społeczeństwo					
1. Potrzeby człowieka	– wyjaśnia, czym są potrzeby człowieka	– podaje hierarchię potrzeb człowieka według Abrahama Masłowa – wyjaśnia pojęcie: <i>system aksjologiczny</i>	– rozróżnia potrzeby biologiczne i psychologiczne człowieka, potrzeby niższego i wyższego rzędu	– charakteryzuje uniwersalny system wartości – określa wpływ uznawanego systemu wartości na hierarchię potrzeb człowieka	– na podstawie definicji systemów aksjologicznych i wyników badań CBOS wskazuje, jakim systemem wartości kierują się Polacy
2. Role społeczne	– wyjaśnia pojęcia: <i>rola społeczna, grupa społeczna, altruizm, stereotyp, klasa, warstwa społeczna</i>	– wymienia cechy grupy społecznej – omawia proces przechodzenia z jednej roli do drugiej	– klasyfikuje grupy społeczne, uwzględniając różne kryteria: wielkość, charakter członkostwa, więzi społeczne, rodzaj zorganizowania	– charakteryzuje role społeczne w kontekście zasady wzajemności, zaufania i pomocy według reguł określonych przez amerykańskiego socjologa R. Cialdiniego	– analizuje tekst źródłowy P. Sztompki i formułuje wnioski – analizuje zasady wzajemności, zaufania i pomocy
3. Współczesna rodzina	– wyjaśnia pojęcia: <i>rodzina, rodzina nuklearna, monogamiczna, poligamiczna, zastępcza, patchworkowa, matriarchalna i patriarchalna, partnerska</i>	– omawia funkcje rodziny: stratyfikacyjną, kulturową, seksualną, rekreacyjną, opiekuńczozabezpieczającą, prokreacyjną i ekonomiczną	– charakteryzuje, z wykorzystaniem wyników badań opinii publicznej, współczesne typy rodziny – wyjaśnia problemy	– analizuje problemy współczesnej rodziny: trudności ekonomiczne i przemoc w rodzinie – uzasadnia odpowiedź na pytanie: „Jaki model rodziny jest najlepszy?”	– projektuje plakat przeciw przemocy w rodzinie – ocenia kondycję współczesnej polskiej rodziny

			związane z realizacją różnych funkcji rodziny w RP		
4. Proces socjalizacji	– wyjaśnia pojęcia: <i>socjalizacja, resocjalizacja, afiliacja, facylitacja społeczna, konformizm i nonkonformizm</i>	– omawia etapy socjalizacji: socjalizację pierwotną i wtórną oraz socjalizację odwrotną	– podaje przykłady wpływu społecznego w różnych dziedzinach życia – charakteryzuje proces wpływu społecznego na człowieka	– analizuje zjawisko „znieczulicy społecznej” – podaje przykłady konformizmu i nonkonformizmu	– na podstawie fragmentu tekstu Normana Goodmana oraz własnej wiedzy ocenia zjawisko rozproszonej odpowiedzialności – analizuje przypadki postaw konformistycznych i nonkonformistycznych
5. Charakterystyka współczesnego społeczeństwa	– wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo, struktura, klasa i warstwa społeczna</i>	– omawia różne formy współczesnego społeczeństwa: pierwotne, rolnicze, industrialne i postindustrialne	– charakteryzuje społeczeństwo: globalne, informacyjne, masowe, konsumpcyjne, otwarte i zamknięte	– określa wpływ zjawiska tzw. macdonaldyzacji na kształtowanie się globalnego modelu społeczeństwa	– na podstawie danych statystycznych ocenia dynamikę przemian społeczeństwa polskiego – uzasadnia odpowiedź na pytanie: „Czy polskie społeczeństwo jest społeczeństwem informacyjnym?”
6. Wartości w społeczeństwie polskim	– wyjaśnia pojęcie wartości i norm społecznych	– omawia funkcje wartości istotnych dla jednostki	– charakteryzuje hierarchię wartości według M. Schellera: wartości hedonistyczne, witalne, duchowe i religijne	– analizuje dane statystyczne i prezentuje katalog wartości afirmowanych w społeczeństwie polskim	– na podstawie tekstów źródłowych określa relacje między światopoglądem a wartościami – analizuje rolę wartości w światopoglądzie

7. Negatywne zjawiska społeczne	– wyjaśnia pojęcia: <i>tolerancja, akceptacja, antagonizm, „swojskość”, „obcość” dyskryminacja, stygmatyzacja</i>	– odróżnia pojęcie tolerancji od akceptacji – wyjaśnia, jak tworzą się podziały w społeczeństwie na „swoich” i „obcych”	– rozpoznaje przyczyny, przejawy i skutki nietolerancji i stygmatyzacji – omawia możliwe sposoby przeciwstawiania się zjawisku nietolerancji i stygmatyzacji	– analizuje teksty źródłowe dotyczące dyskryminacji w Polsce, akty normatywne – fragmenty ustawy – kodeksu karnego i fragmenty Karty Praw Podstawowych – opracowuje projekt – scenariusz obchodów Dnia Tolerancji	– uzasadnia swoją opinię na temat oceny postaw agresywnych w Polsce i sposobów ich karalności – analizuje proces stygmatyzacji w Polsce i różne jego typy: cielesny, moralny i plemienny
8. Konflikty społeczne	– podaje definicję konfliktu, kompromisu, mediacji, negocjacji, arbitrażu – identyfikuje style rozwiązywania konfliktów	– wymienia przyczyny konfliktów społecznych i je omawia – podaje przykłady konfliktów społecznych	– rozróżnia rodzaje konfliktów społecznych – charakteryzuje poszczególne rodzaje konfliktów społecznych	– charakteryzuje style rozwiązywania konfliktów społecznych – analizuje teksty źródłowe dotyczące konfliktów na tle religijnym, konfliktów między kibicami i wyciąga wnioski	– uzasadnia różnice między kompromisem a uleganiem – analizuje źródła i mechanizmy konfliktów społecznych
9. Problemy polskiej młodzieży	– wymienia problemy młodzieży społeczeństwa polskiego – wyjaśnia pojęcia: wolontariat, dopalacze, przemoc elektroniczna	– podaje przyczyny problemów młodzieży w społeczeństwie polskim – wyjaśnia pojęcie zachowania ryzykowne	– rozpoznaje problemy życiowe młodzieży w społeczeństwie polskim	– na podstawie danych statystycznych charakteryzuje hierarchię wartości preferowanych przez młodzież polską	– opracowuje projekt ankiety dotyczący problemów młodzieży – analizuje problemy polskiej młodzieży – formułuje propozycje ich rozwiązania
10. Modele współczesnej rodziny – dyskusja	– wyjaśnia pojęcia: <i>rodzina, rodzina nuklearna, monogamiczna, poligamiczna, zastępcza, patchworkowa, matriarchalna i patriarchalna, partnerska</i>	– <i>przedstawia różne modele współczesnej rodziny w RP</i>	– <i>wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych i popularnonaukowych i ich interpretowania</i>	– <i>wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat ewolucji współczesnej rodziny</i> – <i>ocenia różne modele współczesnej rodziny</i>	– <i>formułuje, uzasadnia i broni własne stanowisko na forum publicznym</i>
11. Człowiek i społeczeństwo – lekcja	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.

powtórzeniowa					
12. Człowiek i społeczeństwo – lekcja sprawdzająca	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
II. Społeczeństwo obywatelskie					
1. Organizacje w społeczeństwie obywatelskim	– wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, fundacje, oświadczenia woli, obywatelskie nieposłuszeństwo</i>	– wymienia cechy społeczeństwa obywatelskiego – przedstawia sposób tworzenia i funkcjonowania stowarzyszeń – wymienia zakres niezbędnych uregulowań w statucie stowarzyszenia	– rozróżnia stowarzyszenia rejestrowe, zwykłe, fundacje, organizacje pożytku publicznego, związki zawodowe, organizacje pracodawców, ruchy społeczne	– charakteryzuje społeczeństwo obywatelskie – przedstawia rodzaje i przykłady organizacji pozarządowych działających w RP – wyjaśnia, jakie znaczenie dla życia publicznego ma swoboda zrzeszania się obywateli w różnych organizacjach społecznych	– uzasadnia, w jaki sposób społeczeństwo obywatelskie wpływa na władze państwa i charakter sprawowanych rządów
2. Kościoły i związki wyznaniowe w Polsce	– wyjaśnia pojęcia: <i>religia, konkordat, ekumenizm</i>	– przedstawia funkcjonujące w Rzeczypospolitej Polskiej kościoły i inne związki wyznaniowe	– omawia regulacje prawne dotyczące funkcjonowania Kościołów i innych związków wyznaniowych w Polsce	– charakteryzuje stosunki między państwem a Kościołem w RP – lokalizuje na mapie największe skupiska wyznań	– projektuje program wybieżki dydaktycznej szlakiem świątyń różnych wyznań w wybranym mieście lub regionie – analizuje tekst preambuły konkordatu, i przedstawia wnioski
3. Nurty myśli politycznej (temat uzupełniający)	– wyjaśnia pojęcia: <i>myśl polityczna, ideologia, doktryna polityczna, program polityczny</i>	– wymienia rodzaje doktryn politycznych – omawia współczesne doktryny polityczne	– charakteryzuje podstawowe założenia współczesnych nurtów myśli politycznej	– wskazuje najważniejsze wartości poszczególnych doktryn politycznych – uzasadnia, w jakim stopniu są one aktualne do dziś	– na podstawie różnorodnych źródeł przedstawia główne założenia nurtów totalitarnych i nacjonalistycznych – dostrzega zagrożenia, jakie niosą
4. Partie polityczne w Polsce	– wyjaśnia pojęcia: <i>partia polityczna, pluralizm polityczny</i> – przedstawia cechy partii politycznych	– przedstawia podstawowe założenia partii, które przekroczyły próg niezbędny do uzyskania	– charakteryzuje zasady funkcjonowania partii politycznych w Polsce	– dokonuje krytycznej analizy materiałów z kampanii wyborczych – uzasadnia, czy partie poli-	– ocenia sposoby prowadzenia kampanii wyborczych w Polsce – analizuje, do jakich dok-

		dotacji budżetowej oraz nazwiska ich liderów		tyczne powinny być finansowane z budżetu państwa	tryn politycznych odnoszą się w swoich programach partie polityczne
5. Współczesne media w Polsce	– wyjaśnia pojęcia: <i>mass media</i> , <i>propaganda</i> , „czwarta władza” – wymienia rodzaje mediów podaje funkcje środków masowego przekazu	– przedstawia współczesne media w Rzeczypospolitej Polskiej – wymienia główne dzienniki, tygodniki społeczno-polityczne, stacje telewizyjne i radiowe, portale internetowe	– charakteryzuje wybrane tytuły, stacje, portale ze względu na specyfikę, formy i treści przekazu	– analizuje teksty źródłowe, wskazuje fragmenty naruszające zasady etyki dziennikarskiej – ocenia szkodliwość tego typu działań	– porównuje przekaz medialny na dowolny temat w kilku wybranych stacjach, serwisach, portalach informacyjnych, dziennikach i tygodnikach – formułuje swoją opinię na ten temat
6. Patologie życia publicznego w Polsce	– wyjaśnia pojęcia: <i>patologia</i> , <i>kapitał społeczny</i> , <i>nepotyzm</i> , <i>alienacja</i> , <i>partykularyzm</i> , <i>korupcja</i> , <i>klientelizm</i>	– rozpoznaje przejawy patologii życia publicznego – wymienia rodzaje patologii życia publicznego	– przedstawia mechanizmy korupcji – wykazuje negatywny wpływ patologii na życie publiczne	– wskazuje na mapie państwa o najwyższym i najniższym poziomie korupcji na świecie – analizuje materiały źródłowe na ten temat i wyciąga wnioski	– uzasadnia negatywny wpływ na życie publiczne partykularyzmu, nepotyzmu, klientelizmu
7. Rola opinii publicznej w społeczeństwie obywatelskim	– wyjaśnia pojęcia: <i>opinia publiczna</i> , „ <i>barometr polityczny</i> ”, <i>badania sondażowe</i> , <i>kultura polityczna</i> , <i>marketing polityczny</i>	– wymienia instytucje zajmujące się badaniami statystycznymi w Polsce: CBOS, TNS Polska, IBRIS, Ipsos i inne	– porównuje wyniki sondaży przedwyborczych i rezultatów wyborów – konstruuje ankietę na wybrany temat	– interpretuje wyniki badań opinii publicznej – podaje przykłady wpływu opinii publicznej na decyzje polityczne w Polsce w XXI wieku	– formułuje hipotezy dotyczące przyczyn różnic przekraczających wartość błędu statystycznego – argumentuje swoje stanowisko na temat zakazu publikowania sondaży w dniu poprzedzającym wybory
8. Finansowanie partii politycznych z budżetu państwa – dyskusja	– wyjaśnia pojęcia: <i>partia polityczna</i> , <i>pluralizm polityczny</i> – przedstawia cechy partii politycznych	– przedstawia sposoby finansowania partii politycznych w Rzeczypospolitej	– wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych i popularnonaukowych i ich interpretowania – prezentuje argumenty natury politycznej, społecznej i ekonomicznej	– wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat finansowania partii politycznych z budżetu państwa	– formułuje własne stanowisko, uzasadnia je i broni go na forum publicznym

9. Społeczeństwo obywatelskie – lekcja powtórzeniowa	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
10. Społeczeństwo obywatelskie – lekcja sprawdzająca	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej					
1. Konstytucyjne zasady ustroju RP	– wyjaśnia pojęcia: <i>ustrój polityczny, preambuła, ustawa zasadnicza</i>	– wyjaśnia konstytucyjne pojęcie suwerenności – omawia zawartość Konstytucji RP	– charakteryzuje zasady ustrojowe zawarte w Konstytucji RP: suwerenności narodu, demokratycznego państwa prawa, konstytucjonalizmu, podziału i równoważenia się władz, pluralizmu itp.	– analizuje sformułowania preambuły Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej	– uzasadnia, z jakiego powodu K. Monteskiusz dokonał podziału władzy – przygotowuje projekt preambuły statutu szkoły
2. Formy demokracji bezpośredniej	– wyjaśnia pojęcia: <i>referendum, plebiscyt, inicjatywa ludowa, weto ludowe, recall</i>	– wymienia formy demokracji bezpośredniej w RP – przedstawia specyfikę referendum ogólnokrajowego i rodzajów referendum lokalnych w RP	– charakteryzuje formy demokracji bezpośredniej: referendum, zgromadzenie, recall, plebiscyt, konsultacje społeczne – analizuje wszystkie polskie referenda po II wojnie światowej	– analizuje, jakie warunki muszą zostać spełnione, by referendum się odbyło oraz by jego wyniki były wiążące – wyszukuje informacje ze strony gminy, BIP-u, ministerstw, jakie odbywają się konsultacje społeczne	– uzasadnia, jaki mają wpływ konsultacje publiczne na kształtowanie prawa w Rzeczypospolitej Polskiej – na podstawie wykresu analizuje procedurę przygotowania i przeprowadzenia referendum zatwierdzającego zmianę Konstytucji RP
3. Prawo wyborcze	– wyjaśnia pojęcia: <i>czynne i bierne prawo wyborcze, ordynacja wyborcza</i>	– wymienia zasady prawa wyborczego: powszechności, tajności, równości, bezpośredniości, proporcjonalności, większości	– charakteryzuje wybory do sejmu, senatu, na urząd prezydenta, samorządowe i do Parlamentu Europejskiego	– porównuje ordynację większościową i proporcjonalną – uzasadnia konieczność wprowadzenia tzw. klauzuli zaporowych	– analizuje system wyborczy w RP – podaje wady i zalety systemu większościowego i proporcjonalnego
4. Władza ustawo-	– wyjaśnia pojęcia: <i>bikameralizm,</i>	– wymienia kompeten-	– charakteryzuje	– analizuje poszczególne ro-	– uzasadnia, kiedy może

dawcza RP	<i>unikameralizm, kworum, immunitet parlamentarny</i>	cje Sejmu RP, Senatu RP i Zgromadzenia Narodowego RP – omawia przywilej, jakim jest immunitet parlamentarny	pracę sejmu i senatu oraz poszczególnych organów sejmu i senatu – rozróżnia pojęcie mandatu wolnego od mandatu imperatywnego	działanie większości stosowane podczas głosowania w sejmie, senacie i Zgromadzeniu Narodowym – prezentuje działające w Polsce Komisje nadzwyczajne i śledcze	dojść do skrócenia kadencji sejmu – podaje argumenty za utrzymaniem czy też zniesieniem immunitetu posłów i senatorów
5. Funkcje władzy ustawodawczej	– wyjaśnia pojęcia: <i>inicjatywa ustawodawcza, promulgacja, weto ustawodawcze, absolutorium, vacatio legis, legislatura</i>	– wymienia podstawowe funkcje sejmu i senatu: ustrojodawczą, ustawodawczą i kontrolną	– omawia sposoby działania sejmu, który sprawuje funkcję kontrolną: wotum zaufania, wotum nieufności, absolutorium, zapytania i interpelacje poselskie, informacje bieżące i pytania w sprawach bieżących	– charakteryzuje, w jaki sposób sejm sprawuje funkcję kreacyjną – przedstawia procedurę ustawodawczą w RP (proces legislacyjny ustawy)	– analizuje, jakie jest znaczenie obu izb w polskim parlamencie, formułuje argumenty za powoływaniem dwuizbowego parlamentu w RP
6. Władza wykonawcza – prezydent RP	– wyjaśnia pojęcia: <i>egzekutywa, kontrasygnata, prerogatywa</i>	– omawia trzy zasadnicze funkcje prezydenta: reprezentacyjno-symboliczną, arbitra i wykonawczą – wymienia Prezydentów Polski po 1989 roku	– charakteryzuje uprawnienia Prezydenta RP wobec Rady Ministrów, parlamentu, władzy sądowniczej i prokuratury, w zakresie stosunków zagranicznych, bezpieczeństwa, obronności i głowy państwa	– analizuje poziom legitymizacji społecznej władzy prezydenckiej, wykorzystując wyniki badań opinii publicznej – uzasadnia, w jakich okolicznościach Prezydent RP może być usunięty z urzędu lub zawieszony	– wykazuje znaczenie, jakie dla pozycji ustrojowej Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ma fakt wyborów powszechnych
7. Władza wykonawcza w RP – Rada Ministrów	– wyjaśnia pojęcia: <i>organ kolegialny, rząd mniejszościowy i większościowy, wotum zaufania, dymisja rządu, rekonstrukcja rządu</i>	– wymienia kompetencje Rady Ministrów RP – podaje, kto wchodzi w skład Rady Ministrów – wyjaśnia rolę Prezesa Rady Ministrów RP	– przedstawia sposób powołania i ustępowania Rady Ministrów – omawia podstawowe działy administracji rządowej cen-	– porównuje sytuację rządów mniejszościowych i większościowych ze względu na możliwości działania	– charakteryzuje administrację zespoloną i niezespoloną – określa rolę i zadania wojewody

			tralnej i terenowej		
8. Samorząd terytorialny w RP	– wyjaśnia pojęcia: <i>samorząd, sołectwo, dzielnice</i> – wskazuje organy nadzoru samorządu	– wymienia różne formy samorządu – przedstawia strukturę samorządu terytorialnego w Polsce po 1989 roku	– omawia organy stanowiące i wykonawcze samorządu terytorialnego na poziomie gminy, miasta, miasta na prawach powiatu oraz województwa w RP	– analizuje zadania samorządu terytorialnego na poszczególnych szczeblach: własne, zlecone i powierzone oraz dochody samorządu terytorialnego	– przygotowuje opracowanie promujące działania organów wybranego samorządu terytorialnego na poziomie powiatu lub województwa w RP
9. Władza sądownicza w RP – sądy	– wyjaśnia pojęcia: <i>apelacja, kasacja, instancyjność</i>	– wymienia konstytucyjne zasady funkcjonowania sądów w RP	– przedstawia strukturę sądownictwa powszechnego i administracyjnego w RP – omawia sposób powoływania sędziów Sądu Najwyższego i zadania tego sądu	– analizuje gwarancje niezawisłości sędziów: sposób powoływania sędziów, nieusuwalność, immunitet sędziowski, apolityczność sędziów, status materialny	– uzasadnia potrzebę niezależności sądów i niezawisłości sędziów – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa w polskim systemie prawnym Krajowa Rada Sądownictwa
10. Władza sądownicza w RP – trybunały	– wyjaśnia pojęcia: <i>skarga konstytucyjna, kontrola prawotwórcza ustawy</i>	– przedstawia kompetencje Trybunału Konstytucyjnego	– omawia sposób powoływania i zadania Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu	– ocenia znaczenie Trybunału Konstytucyjnego oraz Trybunału Stanu dla funkcjonowania państwa	– uzasadnia odpowiedź na pytanie: „Czy Trybunał Stanu jest w Polsce potrzebny?”, podaje argumenty
11. Najwyższa Izba Kontroli i prokuratura	– wyjaśnia pojęcia: <i>kontrola państwowa, praworządność</i>	– przedstawia kompetencje Najwyższej Izby Kontroli	– omawia zadania i obowiązki prokuratury w RP – podaje podstawy prawne funkcjonowania NIK w Polsce i jej strukturę	– analizuje połączenie funkcji ministra sprawiedliwości i prokuratora generalnego, podaje argumenty za i przeciw	– uzasadnia znaczenie NIK-u i prokuratury dla funkcjonowania państwa
12. Wady i zalety ordynacji proporcjonalnej i większościowej – dyskusja	– wyjaśnia pojęcia: <i>czynne i bierne prawo wyborcze, ordynacja wyborcza</i>	– wskazuje wady i zalety ordynacji proporcjonalnej i większościowej w RP	– wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów publicystycznych i popularno-	– wykorzystuje informacje do tworzenia własnej wypowiedzi na temat ordynacji proporcjonalnej i większościowej	– formułuje własne stanowisko, uzasadnia je i broni go na forum publicznym

			<i>naukowych i ich interpretowania</i>		
13. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej – lekcja powtórzeniowa	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
14. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej – lekcja sprawdzająca	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.